

МОТИВАЦІЙНЕ ПІДГРУНТЯ ПОТРЕБ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ

Розглядаються основні відмінності між традиційними виданнями та електронним, а також наведені основні проблеми, які не дають активно використовуватися електронним виданням.

The main differences between traditional and electronic publications are considering, basic problems which don't give active using of electronic publishing have been described.

1. ВСТУП

Сама ідея створення електронної книги як пристрою була висловлена вперше ще в 1945 році. Саме тоді футурист Ванавар Буш вперше заговорив про персональні пристрої, що дозволяють зберігати, обробляти і передавати книги, записи і так далі.

У 1968 році, завдяки Теду Нельсону, з'явився гіпертекст – основа основ World Wide Web і, за сумісництвом, головного формату зберігання текстів як в Internet, так в електронних книгах.

У 1998 році практично одночасно були випущені два пристрої, які можна в повному розумінні цього слова назвати першими електронними книгами: Softbook Reader і Rocket ebook [6].

2. ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Еволюція науки змінила побут у соціумі, змінила мислення та особливості вимог для засвоєння інформації, вплинула на способи сприйняття інформації та особливості характеру територіально причетної людини.

Технічний поступ та зростання кількості земного населення ставить нові професійні виклики творцям інформаційних продуктів, заставляють задуматися над пошуком нових оптимальних шляхів подачі інформації, котрі б у перевагах мали доступність, легкість сприйняття та фінансову і екологічну економічність.

¹ Українська академія друкарства

3. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Що таке паперова книга всі уявляють, їй можна дати визначення як сукупність інформації і носія на паперовій основі. А от що таке електронна книга?

По-перше, це набір байтів і кілобайтів (файл) представлених у різних форматах, який можна читати за допомогою програм для читання (найпростіший варіант – формат txt і блокнот) на комп'ютері або будь-якому е-пристрої для читання.

По-друге, це пристрій, на якому відображається інформація, яка призначена тільки для читання. Це є носій інформації.

Так як ми читаємо твори, написані автором, а не набір листочків із буквами, які скріплені разом, ці твори можуть бути у вигляді книги, журнальної статті, довідника і т.д. Це є форма і зміст. Зміст-текст, форма – в даному випадку – сукупність носія і файлу.

Електронна книга від звичайної відрізняється тим, що можна відділити зміст від форми – наприклад створювати і читати власноруч складені і оформлені збірники творів, взяти на себе роботу видавництва – підбір текстів, ілюстрацій, об'єм підсумкового збірника та інше. Паперова книга такої можливості не дає. Також дуже зручна функція в е-читалки – можливість робити закладки, доступ до електронних словників, порівняно довгий час роботи без підзарядки(залежно від моделі до 2-3 тижнів), можливість мати на одному пристрої величезну кількість книг і читати будь-яку з них коли заманеться, що особливо важливо для людей, які дуже люблять читати та багато подорожують [5].

Електронне видання у всесвітній мережі Internet – це галузь, яка постійно бурхливо розвивається та змінюється. Наразі електронне видання – це надширокий діапазон способів та засобів для створення повноцінного інформаційного продукту з багатьма можливостями.

Електронні видання кардинально відрізняються від друкованих специфікою у способі представлення споживачеві. В останнє десятиліття ХХ ст. в них стали застосовуватися ще й мультимедійні компоненти: цифрові, звукові або відеофрагменти, а також анімаційні елементи в основній частині видання.

В Україні сьогодні діють чимало веб-студій (електронних видавництв), чий рівень професійного виконання продукту відповідає світовому. Такий стан речей існує завдяки ентузіастам-практикам, які постійно удосконалюють свої вміння та знання, застосовують власні практичні здобутки та досвід іноземних колег. Не виникає сумніву, що українське електронне видання сьогодні є конкурентоспроможним і якісним продуктом [2].

Друковані на папері видання все активніше втрачають свою економічну актуальність та потенцію до масового зацікавлення. Із кардинальною зміною інструментів вжитку відбулась психологічна зміна сприйняття побуту, а перенасичення великою кількістю хаотичної та професійно не оціненої інформації виводить з нашого організму скрупульозність та уважність її сприйняття. Інформаційне перенасичення добре ілюструє та особливість, що тижневий випуск «New York Times» містить у собі стільки інформації, скільки людина 150 років тому отримувала за усе життя. За іншими даними, щодня сучасна людина читає в п'ять разів більше, ніж три десятиліття тому.

Кількість інформації, що нас оточує, періодично заставляє нас шукати виправдання для відтермінування прочитання, наприклад, якогось довшого текстового матеріалу, оскільки і так не властиве людській психології перенасичення інформацією не дає нам можливість якісно її засвоювати, а лише розширює нашу несистематизовану ерудицію та виснажує нашу здатність до концентрації. Також часто, як наслідок, читач критичніше оцінює витрачений ним час на освоєння тої чи іншої інформації, часто агресивно реагуючи на непродуктивно витрачену увагу. Саме тому важливо з повагою ставитися до нього, а повага у електронному виданні, як правило – не тільки якість матеріалу, а і якість його оформлення, технологічна якість видання.

Тому цілком творця технології чи дизайну електронного видання, при відсутності можливості впливу на якість матеріалу, що потребує професійності в іншій галузі, є максимальне спрощення і психологічне удоступнення інформації для читача. Причому, для подолання наслідків перенасичення інформацією як наслідку наукового прогресу, раціонально використовувати нові, дієвіші інструменти, котрі даний процес і породив.

Згідно з дослідженнями, із отриманої нами інформації ми засвоюємо:

- 10% того, що читаємо;
- 20% того, що чуємо;
- 30% того, що бачимо;
- 50% того, що бачимо і чуємо;
- 70% того, що говоримо;
- 90% того, що говоримо і робимо [1].

Відповідно, потрібно кардинально оновлювати підхід до подачі інформації і, досліджуючи предмет, виводити осучаснені критерії оцінки, якісні характеристики та рекомендації, формувати методикку створення професійних електронних видань, постійно звертаючи увагу на мотивовані суспільною та технологічною еволюціями психологічні особливості людей, потребуючих інформацію - цільової аудиторії тво-

рців електронних видань. І на шляху і так ускладненого процесу сприйняття інформації завданням творця видання є максимально спростити процес отримання інформації, щоб сконцентрувати увагу отримувача на саму інформацію, а не відволікати її непрофесійним оформленням із ергономічними прорахунками.

Також варто шукати вирішення або компенсувати певні технічні обмеження, які, в свою чергу, обмежені економічною потребою.

Підтвердження потреби наукового та технічного розвитку електронних видань є судження глави Всесвітньої організації інтелектуальної власності, що входить до ООН. За його прогнозами, зробленими на основі дослідження, у світі традиційні паперові газети зникнуть до 2040 р., а у США – до 2017р. [4].

А головною причиною даного прогнозованого майбутнього є технологія доступного миттєвого обміну інформації – Інтернет, доступ до якого визнаний Організацією об'єднаних націй засадничим правом людини. «Людське суспільство увійшло в стадію, яка базується на знаннях і усі повинні мати можливість бути активними учасниками.»

Паперові видання все більше замінюються апаратними альтернативами. Зокрема, компанія Amazon випустила електронну книжку за технологією електронних чорнил Amazon Kindle. Дана продукція має багато позитивних апаратних рис – використання електронних чорнил менш виснажливе для очей, можливість послуговуватись одним зарядом батареї довгий час за рахунок потреби у використанні енергії приладом виключно у процесі зміни зображення що дозволяє, також, тримати потрібне зображення на екрані при виключеному апараті, без використання ресурсів батареї.

Проте, якщо розвиток апаратних ресурсів досягнув рівня конкурентоздатності, то еволюція програмної частини потребує активнішого втручання. Саме на прикладі Amazon Kindle – найпопулярнішої електронної книги, можна прослідкувати відмінності користувацького досвіду і враховувати цю різницю при розробленні нової технології електронних видань.

Приклади недоліків даної електронної книги, як і переважної більшості аналогічних продуктів, викладені у результаті дослідження Вашингтонського університету [3, 7]. У даному навчальному закладі студентам-першокурсникам замінили паперові видання електронними книгами на термін семи місяців. 39 студентів-першокурсників факультету Комп'ютерної науки та інженерії (Department of Computer Science & Engineering) віком від 21 до 53 років отримали для користування електронні книги великих розмірів Amazon Kindle DX (рис. 1) і потрібні навчальні матеріали в цифровому виді.

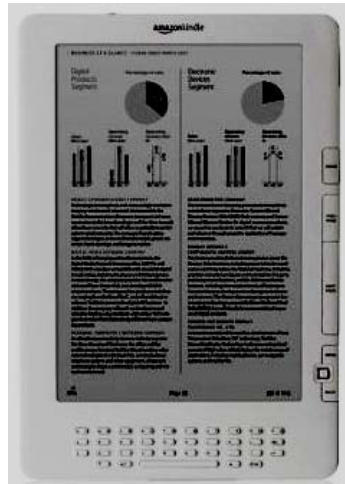

Рис. 1. Зовнішній вигляд електронної книги Amazon Kindle DX

Як наслідок експерименту, менше 40% студентів продовжували користуватись виданими електронними книгами у навчальному процесі, а решта повернулись до паперових видань. У дослідженні згадується декілька причин недостатньої готовності електронних видань до використання у навчальному процесі: проблемність у залишанні нотаток поряд з текстом, на маргінесах; відсутність можливості легкого читання, ускладнений перегляд довідкової літератури, на яку посилается текст. Як результат, студенти використовували додаткові паперові нотатки чи працювали поряд із комп'ютером для пришвидшеного доступу до посилань чи додаткових матеріалів.

Проте при дослідженні була виявлені ще одна, дещо вагоміша проблема – цифровий текст руйнує т.зв. «когнітивні карти» – техніку запам'ятовування тексту, коли читач використовує фізичні «підказки», такі як розташування тексту на сторінці та по відношенню до зображення, композиція сторінки, візуальні особливості, котрі в сумі допомагають не тільки швидко знаходити текст, а і запам'ятовувати його, маючи додатковий параметр тексту при згадуванні.

Проте, варто зазначити, що дані проблеми мають радше економічний характер і, тому, самостійно вирішуються з часом. Одна із причин популярності електронних книг серії Amazon Kindle – при наявності добрих основних технічних параметрів на момент випуску, дані серії електронних книг мають і високий параметр доступності – низьку ціну. Також, дані книжки мають обмежений книжковим інтернет-магазином доступ до Інтернету, що дає можливість дистанційно купувати книжки.

Проте технологічно електронні книги з технологією електронних чорнил ще мають великий технологічний потенціал, в тому числі у використанні сенсорних екранів з одночасною підтримкою і керування пальцями, і, при потребі, використання стилуса – електронної ручки.

За період, коли апаратна частина електронних книжок буде розвиватись, в тому числі і через удешевлення на даний момент недешевих сенсорних технологій, програмна частина буде ускладнюватись і еволюціонувати. Наприклад, використання стилуса як додаткового елемента керування, котрий може ховатись у корпус електронної книжки, дає потенційну можливість використовувати його для заміток на полях, а при програмному вирішенні – і практичну можливість. Також існування в операційних системах електронних книжок системи зручного контекстного пошуку при наявності повноцінного з'єднання з Інтернетом – питання часу.

Проблема з порушенням техніки запам'ятовування когнітивних карт також економічно зумовлена, оскільки можлива до реалізації професійна технологія автоматичного по-розворотного макетування, або, на даний момент, можливе до використання ручне по-розворотне макетування. Також, у майбутньому виникне потреба у підтримці електронними книгами стороннього програмного забезпечення, що, також, потенційно розширить можливості читання електронних видань. Добре видно перспективи програмного забезпечення і підтримки програмних технологій на суміжних по формфактору приладах – планшетах, котрі, являючись апаратами «все в одному», мають безліч зручних програмних вирішень для читання книжок, створення заміток, структуризації інформації.

Використання розворотів у електронних книжках дасть читачам як можливість композиційного запам'ятовування, так і значно простішу сенсорну навігацію за допомогою жестів, тому результати дослідження Вашингтонського університету мають тимчасовий характер. Дане твердження доводять і самі автори дослідження, вказуючи, що більшість сучасних електронних книжок були створені для відпочинкового читання. «Ми побачили, що читання – лише невеличка частина того, що роблять студенти. І коли ми усвідомили, наскільки динамічним і складним є цей процес, стала зрозуміла потреба зміни підходу до створення електронних книг» [7].

4. ВИСНОВКИ

Як результат, емуляція користувацького досвіду друкованих видань можлива і потрібна, особливо зважаючи на стрімке зростання кількості населення та вичерпування природних ресурсів. Та і з наявністю Інтернету все меншу роль відіграє беземпірична ерудиція, тому роль людини з часом буде рухатись у сторону аналітичності та чуттєвості, що також повинно вплинути і на освіту в цілому, і, зокрема, на використання електронних книг як джерела даних.

1. Драйден Г., *Революція в навчанні*, [Текст]: навч. посіб. / Гордон Драйден, Джаннетт Вос – Л.: Літоніс. 2005. – 542 с. 2. Електронні видання: процеси стандартизації і проблеми бібліографічного опису [Електронний ресурс] : сайт – <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1469>. 3. Електронні підручники гірше запам'ятовуються [Електронний ресурс] : сайт – <http://www.ebook-ua.org/content/ieliektronni-pidruchniki-ghirshie-zapamiatovuyutsia>. 4. ООН: Через 30 років паперові газети зникнуть [Електронний ресурс] : сайт – <http://www.ebook-ua.org/content/oon-chieriez-30-rokiv-papierovi-ghazietizniknuit>. 5. Чим відрізняється електронна книга від паперової? [Електронний ресурс] : сайт – <http://www.ebook-ua.org/content/chim-vidrizniaietsia-ieliektronna-knigha-vid-papierovoyi>. 6. Электронная книга и ее особенности [Електронний ресурс] : сайт – <http://my-lib.ru/article/show/5/>. 7. Students love Kindles? Not so much... <http://centeredlibrarian.blogspot.com/2011/05/students-love-kindles-not-so-much.html>